

שאלה: יש כל כך הרבה ברכות לברך בכל יום, "בורא פרי העץ", "בורא פרי האדמה", "בורא מיני מזונות", "בורא מיני מזונות", "שהכל נהיה בדברו", ואחר כך "בורא נפשות" או "על המחיה ועל הכלכלה" וארבע ברכות של ברכת המזון. אני מציע שתהיה רק ברכה אחת על הכל. פשוט לומר להקדוש ברוך הוא "תודה על הכל" וגמרנו ענין. מדוע לפרט כל כך הרבה שינויים?

תשובה: מאיזה טעם קבעו חז"ל (מנחות מג, ב) שיש לברך בכל יום ויום לכל הפחות מאה ברכות? עונה על כך הרמב"ם (תחילת הלכות ברכות): "וכשם שמברכים על ההנאה כך מברכים על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה. וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה, ודרך בקשה; כדי לזכור את הבורא תמיד אע"פ שלא נהנה ולא עשה מצוה. נמצאו כל הברכות כולן שלשה מינים ברכות הנייה וברכות מצות וברכות הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד".

הרמב"ם, המחנך הגדול והמחנך הדגול, מלמד אותנו שאמירת הברכות הן אמצעי כדי שנזכור לפני מי אנו עומדים. שלא נסיח את הדעת ושלא נשכח "שיתיה ה' לנגדי תמיד". כל פעם שמזדמן לפנינו מצב שיש לברך, אם דעתנו צלולה, ואנו מכוונים כראוי בעת אמירת המלה א-ד-נ-י אני מחדירים לְשִׁכְלָנוּ ולליבנו שאמרנו "אתה", כי הוא נִכְתָּם, ושומע אותנו ומשגיח עלינו. [חזר על כך הרמב"ם במורה נבוכים, מהד' הר"י קאפח, עמ' תו סוף טור ימני].

עוד ידיעה גדולה חניך אותנו בה הרמב"ם הל' ברכות פרק ח הלכה יא). שצריכים להיות עירנים בעת שמבטאים שמו של הקב"ה, לדעת בדיוק על מה אנו מודים לו. זו לשונו

"לקח כוס של שכר בידו [=ובאמת ברכתו "שהכל"] והתחיל הברכה על מנת לומר 'שהכל', וטעה ואמר 'בורא פרי הגפן', אין מחזירין אותו [=אינו צריך לברך שוב]. וכן אם היו לפניו פירות הארץ והתחיל הברכה על מנת לומר 'בורא פרי האדמה' [כראוי לו], וטעה ואמר 'בורא פרי העץ' [=והרי זו טעות, כי פרי האדמה אינו מן העץ!] אין מחזירין אותו. וכן אם היה לפניו תבשיל של דגן, ופתח על מנת לומר בורא מיני מזונות [=כראוי] וטעה ואמר 'המוציא יצא [ידי חובתו]. **מפני שבשעה שהזכיר את השם והמלכות שהן עיקר הברכה לא נתכוון אלא לברכה הראויה לאותו המין.** והואיל ולא היה בעיקר הברכה טעות, אע"פ שטעה בסופה, יצא [ידי חובתו] ואין מחזירין אותו". עכ"ל.

למדנו מדברי קדשו לימוד עצום. בעת שהאדם מחזיק בידו דבר מאכל, עליו לקשר בין ההודאה על מה הוא שמח וטוב לו, לְאָגֵד וּלְחַבֵּר זאת אל יוצרו ובוראו

שנתן לו מענק זה. בעת מְבֹטָא שמו של הקב"ה על האדם לעורר את תשומת לבו מי הוא זה שנתן לו מתנה זו!

נכון הדבר ששאר הפוסקים לא הזכירו תנאי זה, וגם חלק מהם אינם מסכימים אתו להלכה, אבל מי שיכול לַיְיָשֵׁם הנהגה זו, אשריו וטוב לו!

הברכות מחדירים בנו ההכרה שיש בורא עולם. ולכן חז"ל (בעקבות עזרא ובית דינו) הרבו בתקנות לברך על כל סוג שונה של מאכל. וכן תקנו לברך על בשורות טובות "הטוב והמיטיב". ותקנו לברך על ראיית נוף יפה "שככה לו בעולמו". ותקנו לברך על קניית חפצי-ערך חביבים "שהחיינו". ותקנו לברך על ברקים ועל רעמים, ועל ראיית הים הגדול (כשרואים פעם בשלושים יום) ועוד הרבה הזדמנויות. הכל לשם חינוך להכרת טובה.